

Utvärdering av ett Strama-projektet

Barn, infektioner och antibiotika

– en utbildning inom ramen för BVC:s föräldrautbildning.

Sammanfattning

Strama- materialet " Barn, infektioner och antibiotika" introducerades för BVC i Halland hösten 2009. Vid uppföljning ett år senare har 87 % av BVC i länet använt materialet i sina föräldrautbildningar. Flertalet av dessa använder materialet regelbundet (77 %). Den stora majoriteten är nöjda (99%). Responsen från föräldrarna har varit mycket positiv och medfört en bättre kunskap kring barns vanliga infektioner och en ökad förståelse för rationell antibiotikaanvändning. Många BVC har dessutom använt delar av materialet i andra sammanhang, framför allt vid möten med personal och föräldrar på förskola.

Strama Halland planerar för fortsatt utveckling av programmet. Den andra versionen är nyligen klar och avsnittet kring öroninflammation är reviderat för att harmonisera med de nya rekommendationerna som kom 2010 från Läkemedelsverket. Materialet har även introducerats i flera andra län. Under 2011 finns planer på att översätta materialet till, i första hand, engelska, i syfte att kunna presentera det internationellt.

Bakgrund

Antibiotikaförskrivningen i Sverige är för hög. Efter en stadig nedåtgående trend under 90-talet har vände kurvan och under 2000-talet noterades istället en uppgång. Ökande resistenstrender för flera bakterier ses inom såväl öppen som sluten vård. I Halland har förskrivningen till barn legat särskilt högt, och länet låg högst i landet 2007. Detta var skälet till att Strama Halland startade flera olika utbildningsåtgärder, särskilt för läkare och sjukvårdspersonal. Men det behövdes också en ökad

medvetenhet och kunskap hos allmänheten och där var småbarnsföräldrar en viktig målgrupp. Nästan alla små barn är inskrivna på BVC och i BVC:s uppdrag ligger att hålla föräldrautbildningar kring olika teman. Ämnet "infektioner och antibiotika" fanns inte med som ett sådant tema. Vår idé var att utnyttja den strukturen och producera ett ändamålsenligt material för gruppen småbarnsföräldrar. Det skulle också innebära att vi fick en god kontinuitet i Strama-budskapet. Strama Halland sökte och fick 2008 medel från nationella Strama för framtagandet av ett utbildningspaket anpassat för BVC:s föräldrautbildning. Projektet innebar att producera, distribuera och implementera föräldrautbildningen "Barn, infektioner och antibiotika" på BVC i Halland.

Materialet – Bildspel, manual och broschyr

Vi inledde arbetet med en litteraturgenomgång och avstämning med aktuella rekommendationer. Ett **bildspel** producerades (PowerPoint) med 20 bilder kring ämnet "Barn, infektioner och antibiotika". Vi producerade en **manual** för BVC-sjuksköterskan med faktabakgrund och pedagogiska tips. **Broschyr** togs fram för att lämnas till föräldrarna efter genomgången utbildning. Här använde vi Stramas broschyr "Förkyld? Tips och råd vid snuva, hosta och halsont"

Ett "pilotmaterial" testades våren 2009 på några utvalda BVC och föräldragrupper.

En **hemsida** skapades där materialet gjordes tillgängligt: www.Lthalland.se/strama (fliken Strama-BVC). I samband med utbildningsträffar delades materialet även ut på **USB-minnen** (med Strama-logo).

Implementering startar hösten 2009

Information och marknadsföring av materialet har skett vid flera tillfällen under 2009 och 2010. Under hösten 2009 träffade vi samtliga BVC i länet vid fysiska områdesträffar. I samband med detta fick vi även medial uppmärksamhet i lokala media. Vi har dessutom haft möjlighet att presentera projektet på flera nationella och regionala Strama-dagar. Vi har skrivit artiklar kring projektet som publicerats i tidningen Smittskydd (SMI), Stramas nyhetsbrev (nationellt och lokalt) Barnbladet (för landets barnsjuksköterskor), Hälsa i Centrum (för landets distriktssjuksköterskor). På Riksstämman 2009 fanns en poster om projektet och demoversion av bildspelet med vid Stramas monter.

BVC i Halland gavs möjlighet att starta med "Barn, infektioner och antibiotika" som en del i den ordinarie föräldrautbildningen i september/oktober 2009. En utvärdering planerades efter cirka ett år för att mäta implementeringsgraden.

Projektet genomfördes av smittskyddssjuksköterska Birgitta Jönsson, Smittskydd Halland och barnsjuksköterska Lisa Ernstsson, verksam på BVC Humlan, Amadeuskliniken i Halmstad. Samråd och faktagranskning har skett med Strama Halland och Barnhälsovården i Halland.

Resultat

Utvärderingen genomfördes under oktober/november 2010. Då hade materialet funnits tillgängligt i cirka ett år. I länet finns totalt 51 BVC. Till samtliga BVC skickades ett mail där syftet förklarades och alla ombads besvara en enkät (bilaga 1). Det fanns möjlighet att besvara såväl elektroniskt som per papper. Påminnelse har skickats ut i två omgångar. Svarsfrekvensen var 90 % - 46 av länets 51 BVC svarade (bilaga 2).

Nedan presenteras resultatet på enkätfrågorna:

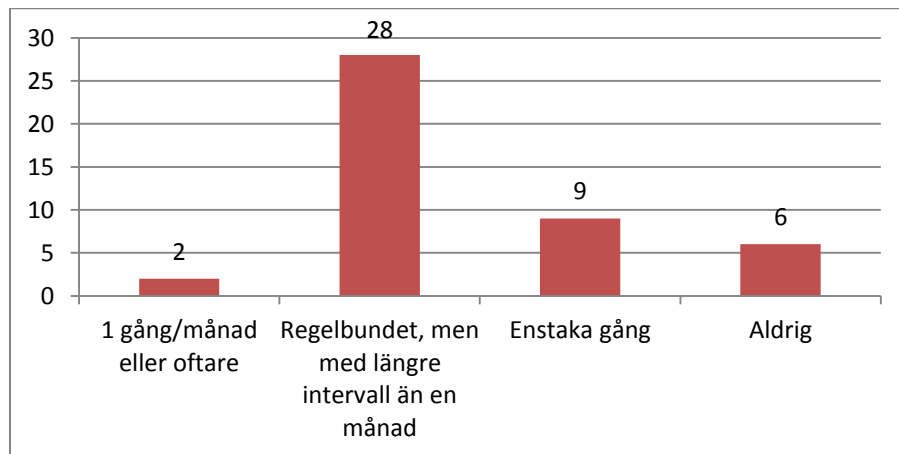
1. Känner ni till materialet?

JA: 45

Nej: 1 (nyanställd BVC-sjuksköterska)

2. Hur ofta har ni använt materialet?

Figur 1. Av de 45 BVC som kände till materialet hade 39 (87%) använt det – mer eller mindre. Av dessa använde 30 BVC (77 %) det regelbundet.

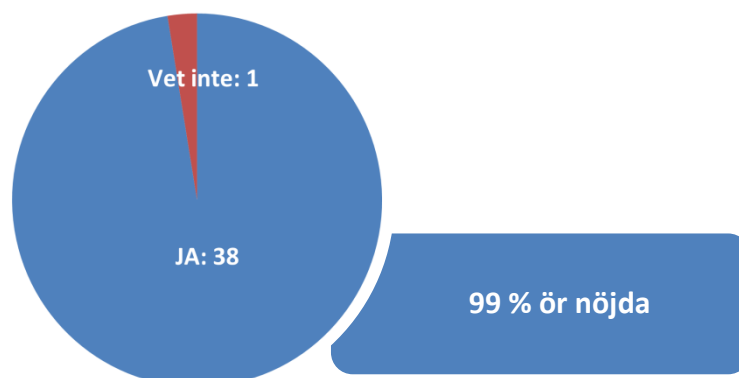

Sex BVC hade inte använt materialet. Orsak uppgavs av fyra BVC (citerat ur enkätsvar)

1. "Vår BVC-läkare medverkar på ett baby café och talar om infektioner och antibiotika"
2. "Saknar dator på jobbet, men använder materialet muntligt"
3. "Jag har tittat på det och målet är att använda det på föräldragrupperna när de börjar närma sig året."
4. "Jag är bara timanställd. Jag har läst igenom programmet och tycker det är bra. Men som sagt materialet är riktigt bra, lättförståeligt."

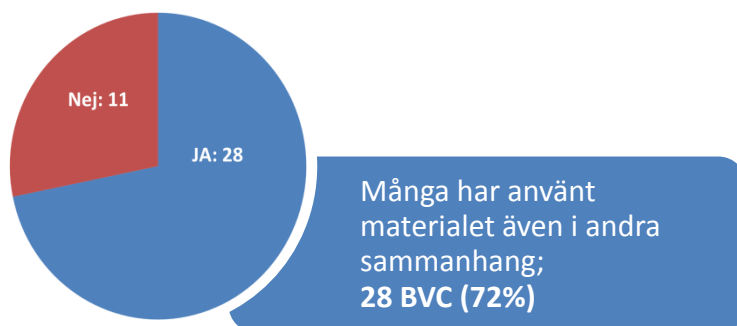
3. Tycker ni utbildningsmaterialet fungerar bra?

Figur 2. Det var 39 BVC som hade använt materialet. Av dessa svarade 38 att programmet fungerade bra. En (1) BVC svarade "vet inte" på grund av för lite erfarenhet.

4. Har ni använt materialet i andra sammanhang än i BVC:s föräldragrupp?

Figur 3. Det var 28 BVC som hade använt materialet även i andra sammanhang; i samband med träffar med skolläring, personal och föräldrar på förskolan.

5. Kommentarer till innehåll och utformning av materialet

Elva (11) BVC hade utnyttjat möjligheten att kommentera materialet.

Här är deras synpunkter **direkt citerade** ur enkäten

Positiva kommentarer (8 BVC)	Negativa kommentarer (3 BVC)
Bra innehåll. Lätt att använda. Bra avsnitt gällande sjuka barn och återgång till förskola.	För långt. Tar för mycket tid. Använder delar av det.
Bra material som känns lättförståeligt för föräldrarna.	Lite många bilder för föräldragrupper
Bra med info om att antibiotika ej alltid är utvägen. Bra respons på bildspelet	Lite krångligt (kan inte använda datorn här)
Det är bra att använda här. Många av våra föräldrar kommer från andra länder. De är vana vid att få antibiotika utskrivet i hemlandet.	
Jätte bra material. Klart och tydligt för föräldrainsformation. Sätter igång samtal	
Mycket bra material. Lätt att arbeta med. Bra info att ta upp till varje bild	
På föräldragruppen tycker vi att det är ett väldigt bra material.	
Vi tycker det är bra material	

6. Är det något som bör ändras eller kompletteras

Förslag till förbättringar lämnades av **5 BVC**

Här är deras synpunkter **direkt citerade** ur enkäten

Synpunkter på förbättringsområden
Kanske skulle man kunna fördjupa materialet lite.
Kortas ner
Svårt med datavisning i föräldragrupp. Önskemål om blädderblock som man t.ex. kan ha i knät. Datamaterialet är bättre i föreläsningens forum
Till förskolan kändes det som om det kunde innehålla mer tydliga hygienföreskrifter
Ta med feberkrämper

7. Vilken respons har ni fått från föräldrar?

Här har **22 BVC** skrivit kommentarer. En (1) BVC skriver " *Det är för långt. Mycket info som ska hinnas med.*" Övriga har positiva omdömen. Flera är snarlika. Här följer ett axplock:

"Klart och tydligt budskap. Mycket diskussion i gruppen, Kul!"

"Det har varit odelat positivt och de har fått bra basfakta."

"Uppskattat, lätt att förstå, Aha- upplevelser. Positivt, tycker där är mycket som "faller på plats"

"Känner sig tryggare när barnen blir sjuka, vågar avvakta
Ökad förståelse för minskad antibiotika användning."

Diskussion

Vår bedömning är att föräldrautbildningen "Barn, infektioner och antibiotika" har nått ett stort genomslag på relativt kort tid. En hög andel BVC i Halland använder sig av det och gensvaret är övervägande mycket positivt.

Konceptet är enkelt och strukturen med föräldrautbildning finns redan. Det möjliggör en kontinuitet i kommunikationen kring infektioner och antibiotika. Målgruppen småbarnsföräldrar har som regel ett stort nätverk och dialogen fortsätter efter utbildningen med vänner, anhöriga och förskola. Här blir broschyren ett viktigt redskap för den fortsatta kommunikationen på hemmaplan.

Många har använt materialet även ute på förskolor i möten med personal och föräldrar. Det är givetvis inget som hindrar, men förskolan är inte vår primära målgrupp. Kommentarer om att det borde finnas mer information om hygien i förskola är därför inget som vi avser komplettera materialet med. Vi hänvisar istället till Socialstyrelsens kunskapsöversikt och utbildningsmaterial "Smitta i förskola".

Kommentarer om att det bör kortas ned får övervägas. Vi skriver inledningsvis i manualen att den inte ska användas som ett manus, utan bilder och upplägg hanteras flexibelt och måste anpassas till den föräldra- och barngrupp man just då har framför sig. Majoriteten har dock angett att de är nöjda med innehållet. I nuläget ser vi inga skäl till att vare sig korta ner eller utöka innehållet.

Det kan dock finnas anledning att öka flexibiliteten för hur man presenterar materialet. I första hand är det tänkt att visas via dataprojektor. Då får man också med de pedagogiska bildspelseffekterna. Men tekniken kan utgöra ett hinder för vissa BVC. Saknas dator har vi föreslagit alternativet OH-film. Här kom också fram förslag på blädderblock, vilket vi kommer att diskutera vidare.

Vi blev förvånade att ingen har tagit upp behovet av översättning till andra språk eftersom några BVC ligger i invandrarstäta områden. Istället har man här uppgivit att materialet har varit viktigt eftersom många föräldrar med annan bakgrund har en annan och mer liberal syn på antibiotika. Utbildningsmaterialet har där blivit ett viktigt verktyg för BVC att ge kunskap och argument kring varför man ska ha en mer återhållsam inställning till antibiotika.

”Barn, infektioner och antibiotika” i sin andra version är nyligen klar. Avsnittet kring öroninflammation är reviderat för att harmonisera med de nya rekommendationerna som kom 2010 från Läkemedelsverket.

Stramagrupper och Barnhälsovård från andra landsting/regioner har visat intresse för att införa ”Barn, infektioner och antibiotika” i sina motsvarande föräldrautbildningar. I dagsläget känner vi till att Blekinge, Gävleborg och Uppsala län introducerat det inom sin barnhälsovård. Sommaren 2010 fick vi en förfrågan från Island om tillåtelse att översätta och använda materialet i föräldragrupper på isländska vårdcentraler.

En översättning av bildspel och manual till, i första hand, engelska pågår. Syftet är att kunna presentera projektet internationellt.

Avslutningsvis vill vi tacka Strama Halland, Barnhälsovården i Halland och alla BVC i länet som bidragit med sin kunskap, tid och engagemang. Vi har fått värdefullt stöd som gör det möjligt att fortsätta utveckla och förbättra arbetet för en rationell antibiotikaföreskrivning och minskad antibiotikaresistens.

För Strama Halland
november, 2010

Birgitta Jönsson
Smittskyddssjuksköterska
Smittskydd Halland

Lisa Ernstson
Barnsjuksköterska
BVC Humlan, Amadeuskliniken, Halmstad

Bilaga 1

Strama Halland utvärderar: "Barn, infektioner och antibiotika"
ett utbildningsmaterial inom ramen för BVCs föräldrautbildning

1. Namn på BVC/ mottagning:
2. Känner ni till Stramas BVC- material "Barn, infektioner och antibiotika?"
 Ja Nej
3. Har ni använt det i föräldragruppsträffar?
4. 1 gång/månad eller oftare
 Regelbundet, men med längre intervall än en månad
 Enstaka gång
 Aldrig
5. Har ni använt hela eller delar av materialet i andra sammanhang, t.ex. på förskola?
 Ja Nej

Om ja, kommentera gärna _____

6. Tycker ni att utbildningsmaterialet fungerar bra?

Ja Nej Vet ej

Kommentar _____

7. Är det något som bör ändras eller kompletteras?

Kommentar _____

8. Vilken respons har ni fått från föräldrar?

Kommentar _____

9. Övriga synpunkter?
(använd gärna baksidan vid behov)

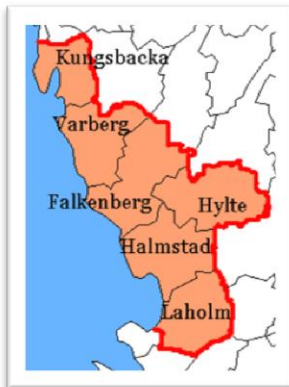
STORT TACK för er medverkan!

Birgitta Jönsson
smittskyddssjuksköterska

Lisa Ernstsson
barnsjuksköterska, BVC

Bilaga 2:

Förteckning över de 46 BVC i Halland som svarat

Karta över Halland med
sina sex kommuner

Falkenberg	6
BVC Vessigebro	
BVC Familjeläkarna Sikrea	
BVC Skogstorp	
BVC Treklövern Falkenberg	
BVC Ullared	
BVC Ullared/Åtran	
Halmstad	16
BVC Andersberg	
BVC Bäckagård	
BVC Capio Citykliniken	
BVC Getinge	
BVC Grodan	
BVC Harplinge	
BVC Hertig knut /Kärleken	
BVC Humlan	
BVC Kärleken	
BVC Nyhem	
BVC Oskarström	
BVC Tudokliniken	
BVC Vallås	
BVC Viktoria	
BVC Viktoria.eldsberga	
BVC Åted	
Hylte	3
BVC Hyltebruk	
BVC Torup	
BVC Unnaryd	
Kungsbacka	8
BVC Carema Vallåda	
BVC Centrum, Husläkarna, Kungsbacka	
BVC Fjärås	
BVC Kungsbacka VC	
BVC Onsala	
BVC Särö	
BVC Säröleden	
BVC Åsa	
Laholm	4
BVC Familjecentralen, Laholm	
BVC Familjeläkarna vid torget	
BVC Hälsoringen Glänninge	
BVC Hälsoringen Knäred	
Varberg	9
BVC Bua/Väröbacka	
BVC Centrum Västra Vall	
BVC Håsten	
BVC Hälsans Hus Varberg	
BVC Läjeskliniken	
BVC Navets VC	
BVC Neptunuskliniken	
BVC Rolfstorp	
BVC Tandemkliniken Tvååker	
Totalsumma	46